

τὴν μετριοπαθῆ ἀγανάκτησίν του κατὰ τῶν ὕ-
βρεων, αἵτινες ἐγράφησαν κατ' αὐτοῦ καὶ τῶν ἐδι-
κῶν του. Ἐνθυμοῦμαι δὲ τὴν ἔκφρασίν του. «Οἱ
Μαυροβούνιοι δὲν κόπτον ἄλλας κεφαλὰς, εἰμὴ
τὰς τῶν Τούρκων· οὐδεὶς Μαυροβούνιος ἔκοψε χρι-
στιανικὰς κεφαλὰς. » Παρετήρησεν ἐπομένως ὅτι
ἂν ὁ δοῦξ τῆς Ῥαγούζης ἐνεθυμεῖτο τὸν Βαγράμ,
δὲν θὰ ἐληθμόνοι τὸ Μαυροβούνιον· ὑπερασπίζετο
δὲ τοὺς Αὐστριακοὺς λέγων ὅτι οἱ στρατιῶται
τῶν ἀντι νὰ κόπτωσι τὰς κεφαλὰς τῶν Μαυροβου-
νίων, τοὺς ἄφηνον ἐλευθέρους. «Ἡ πίστις καὶ ὁ
ἡρωϊσμός, ἐφώνησεν εἰςὶ δύο στοιχεῖα ζωῆς διὰ
τὸν λαόν μου. Τὸν ἡρωϊσμὸν δύναμαι νὰ διατη-
ρήσω ζωηρὸν καὶ ἀκμαῖον εἰς τὰς κατὰ τῶν
Τούρκων ἐκδικήσεις, ἐνθυμούμενος τὸ ρητὸν τῆς
Γραφῆς, «ὅ μέρῳ μετρεῖτε ἀντιμετρηθήσεται
ὑμῖν» ἀλλ' ἐκεῖνο ὅπερ μὲ λυπεῖ, εἶναι ἡ χαλά-
ρωσις εἰς τὸ θρησκευτικὸν αἶσθημα.

Ὅτε μοῦ ὠμίλει περὶ τοῦ Κοσσόβου, τὸν ἡ-
ρώτησα ἂν ἐσχάτως εἶχε χρεμετίσει ὁ ἵππος τοῦ
Κράλιεβιτς. Προκαταλαβὼν με, «Ὅχι μὰ τὸν θεόν,
ἀπήντησεν, ἀλλὰ θὰ χρεμετίσῃ.» Ἰπάρχει τις
ὅστις θὰ ἀναγνώσῃ εἰς τὴν τεραστίαν πλάκα τὰ
δνόματα τοῦ Βουκαΐνου καὶ τοῦ Μάρκου; Ἀλλ'
αὐτὸς δὲν ἐγεννήθη εἰσέτι.»

Ὅτε ἀπηρχόμην μοῦ ἔσφιγγε τὴν χεῖρα καὶ
μοῦ ἐφάνη ὅτι ἦτο χεὶρ ψυχροῦ πτώματος.

Πᾶν ὅ,τι ἔγραψα εἶνε πλέον τῆς βιογραφίας
τοῦ Βλαδίκᾶ· μολαταῦτα θὰ προσπαθῶ νὰ προσ-
θέσω εἰσέτι ὀλίγα τινά.

Ἐγεννήθη εἰς τὸ Niegusch εἰς τὰ 1812, ἀ-
νετράφη εἰς τὴν Πετρούπολιν, ἐκλήθη Βλαδίκας
εἰς τὰ 1830, ἐχρίσθη Ἐπίσκοπος εἰς τὰ 1833·
ἀπέθανε δὲ τῇ 30 Ὀκτωβρίου τοῦ 1851 εἰς τὴν
Κετίγνην. Ὡς κυριάρχης, συνέδεσε πᾶν συμφέρον του
μὲ τὴν Ῥωσσίαν καὶ ἱεράν ἐτήρησε τὴν ἐκδίκησιν
τοῦ αἵματος κατὰ τῶν Τούρκων· ἐξωογόνησε τὴν
ἐσωτερικὴν παγίωσιν τοῦ τόπου του, ἐδίωξε τοὺς
ἐποφθαλμιῶντας εἰς τὴν πολιτικὴν διοίκησιν,
συνήθρισε πᾶσαν ἰσχὺν εἰς χεῖρας του, συνέστησε
γερουσίαν ἵνα νομοθετῇ καὶ διευθύνῃ τὰ τῆς δι-
καιοσύνης, προέβλεψε διὰ τὰ κοινὰ ἔξοδα μὲ με-
τρίους φόρους, ἐχάραξε χρυσοῦν παράσημον τῆς
τιμῆς, ἤνοιξε δημοτικὸν σχολεῖον καὶ τυπογρα-
φίαν· ὡς ἀρχιερεὺς ἐκήρυξε τὴν εἰρήνην καὶ ἀγά-
πην τῶν ἐθνῶν καὶ τὰ ἱερά δικαιώματα τῆς
ἰδιοκτησίας, ἔχρισε καὶ ἐκράτησεν εἰς ὑποταγὴν
τοὺς καλογήρους του, ἤγασε τὸν θεὸν του Πέ-

τρον Α' τὸν προκατόχον του, καὶ συνέστησεν εἰς
τὸν τάφον του πανήγυριν πολυπληθῆ.

Ὡς στρατηγὸς πρὶν τῆς ποιμαντικῆς ῥάβδου
ἔσφιγγε τὴν σπάθην, ἐβάφη αἵματος, καὶ ὠδήγησε
τοὺς στρατιώτας του εἰς ἐνδόξους νίκας κατὰ
τῶν Τούρκων· εἰς τὰς ἐκουσίας μάχας ἔσειε τὴν
σπάθην καὶ προηγείτο, εἰς τοὺς αἱματηροὺς ἀγῶ-
νας ἔσφιγγε τὸν σταυρὸν, ἠυλόγει καὶ παρεκάλει.

Ὡς πειτητὴς κατέλιπεν ἄθροισμα ἡρωϊκῶν ᾠδῶν·
ἔψαλεν εἰς δύο δράματα Στέφανον τὸν Μικρὸν καὶ
τὸν τυχοδιώκτην Κτζάρων Πέτρον τὸν III, καὶ
δύο λυρικά, τὴν ἐρημίαν τοῦ Μαυροβουνίου, καὶ
μίαν χορευτρίαν εἰς Τεργέστην.

Νῦν ἂς κρίνῃ ἕκαστος περὶ αὐτοῦ.

(Ἐκ τοῦ Ἰταλικοῦ)

N. I. Σ.

ΤΟ ΘΗΣΕΙΟΝ

καὶ

Ο ΝΑΘΣ ΤΟΥ ΑΡΕΩΣ. (1)

4

Ἐάν ἴσως τινὲς τῶν ἀναγνωστῶν μας ἐπέισθη-
σαν ἥδη, ὅτι δικαίως καὶ ἀνεκκλήτως ἀφειλόμεθα
τὸν Θησέα ἐκεῖνον τὸν λαμπρὸν ναόν, ὅνπερ ἥδη
αἰῶνας τινὰς ἡσύχως κατεῖχε, θέλουσι ζητήσαι
βέβαια, νὰ ἐγκαθιδρύσωμεν πάλιν ἄλλον τινὰ εἰς
τὸ στιγμιαίως ἀδέσποτον Ἀνάκτορον. Ἀναδεχό-
μεθα δὲ καὶ τοῦτο προθύμως, καὶ μεθ' ὅσης πλεί-
στης πιθανότητος προτείνομεν διάδοχον τοῦ ἐξε-
λαθέντος ἥρωος οὐκ ἀνάξιον, ἕνα τῶν καλουμένων
δώδεκα θεῶν, τὸν Θούριον Ἄρην.

Εἵδομεν προηγουμένως (59), ὅτι ὁ Πausanías
προχωρῶν ἀπὸ τοῦ τεμένους τοῦ Μελοπομένου
Διονύσου καὶ τῶν τοῦ Εὐβουλίδου ἀναθημάτων
διὰ τοῦ Κεραμεικοῦ ἐπὶ τὰ ἐνδοτέρω τῆς ἀγορᾶς,
εἶχεν ἐν δεξιᾷ τὴν Βασιλείην Στοάν, ἥτις πιθανῶς
(ὅσον ἐνεστὶν εἰκάσαι ἐκ τοῦ ἀναλόγου διαστή-
ματος) ἔκειτο πρὸς θερινὰς ἀνατολάς ὑπὸ τὸν
Δωρικὸν ναόν. Δὲν ἀναφέρει τότε τὸν πρὸ αὐτῆς
καθήμενον χαλκοῦν ἀνδριάντα τοῦ Πινδάρου, περὶ
οὗ ὁ Αἰσχίνης (εἶπερ ὁ Αἰσχίνης ἐστίν, καὶ μὴ ἄλ-
λος τις) εἰς τὴν τετάρτην ἐπιστολὴν του, «Ἐξη-
» μίωσαν αὐτὸν (φησὶ) Θηβαῖοι τοῦτο ποιήσαντα
» τὸ ἔπος· οἱ δὲ ἡμέτεροι πρόγονοι διπλῆν αὐτῷ

(1) Συνεχεῖα ἀπὸ φυλλ. 71.

59) Ἰδὲ ἀνωτέρω κεφ. 3, σημ. 42

» τὴν ζημίαν ἀπέδωσαν 60) μετὰ τοῦ καὶ εἰκόνι
 » χαλκῇ τιμῆσαι καὶ ἦν αὕτη καὶ εἰς ἡμᾶς
 » ἔτι, πρὸ τῆς Βασιλείου Στοᾶς, καθήμενος ἐν-
 » δύματι καὶ λύρα ὁ Πίνδαρος, διάδημα ἔχων
 » καὶ ἐπὶ τῶν γονάτων ἀνελιγμένον βιβλίον. »
 Φαίνεται λοιπὸν ὅτι αὕτη ἡ κατὰ τὸν συγγραφέα
 τῆς Αἰσχινείου ἐπιστολῆς πρὸ τῆς Στοᾶς οὕσα
 εἰκὼν ἔκειτο πρὸς τότον αὐτῆς καὶ διὰ τοῦτο ὁ
 περιηγητὴς δὲν τὴν εἶδε, παρερχόμενος αὐτὸς τὴν
 Στοᾶν πρὸς βορέαν, ὥστε τὴν εἶχεν ἐν δεξιᾷ.

Ἀπὸ τῆς Βασιλείου Στοᾶς ὁ Πausανίας, καθὼς
 ἀνωτέρω ἐξέθεσα, διέρχεται τὴν ἀγορὰν μέχρι
 τοῦ Μητρώου, καὶ ἐκεῖθεν ἐπιστραφεὶς ἐπὶ τὰ δε-
 ξιά ἀρχίζει πάλιν τὰ καταβαίνει· περιγράφας δὲ
 τὸν Θόλον ἡγουν Σκιαδά, καὶ μετ' αὐτὴν τοὺς
 Ἐπωνύμους, ἀναφέρει διάφορα ἀγάλματα θεῶν
 καὶ ἀνδριάντας ἀνθρώπων, ἐν οἷς καὶ Δημοσθένους
 τοῦ ρήτορος χαλκῆν εἰκόνα. Ἐπειτα ἐξακολουθεῖ
 (1, 5, 8): « Τῆς δὲ τοῦ Δημοσθένους εἰκόνης πλη-
 » σίον Ἄρεως ἐστὶν ἱερὸν 61), ἔνθα ἀγάλματα
 » δύο μὲν Ἀφροδίτης κεῖται, τὸ δὲ τοῦ Ἄρεως
 » ἐποίησεν Ἀλκαμένης· τὴν δὲ Ἀθηναῖον ἀνὴρ Πά-
 » ριος, ὄνομα δὲ αὐτῷ Λόκος. Ἐνταῦθα καὶ
 » Ἐννουῦς ἀγαλμὰ ἐστίν, ἐποίησαν δὲ οἱ παῖδες
 » οἱ Πραξιτέλους. Περὶ δὲ τὸν ναὸν ἐστᾶσιν Ἡ-
 » ρακλῆς καὶ Θησεὺς καὶ Ἀπόλλων ἀναδούμενος
 » ταινίᾳ τὴν κόμην· ἀνδριάντες δὲ Καλάδης, Ἀ-
 » θηναίους, ὡς λέγεται, νόμους γράψας, καὶ Περ-
 » δαρὸς, ἄλλα τε εὐράμενος παρὰ Ἀθηναίων καὶ
 » τὴν εἰκόνα, ὅτι σφᾶς ἐπήνεσεν ἄσμα ποιήσας·
 » οὐ πόρρω δὲ ἐστᾶσιν Ἀρμόδιος καὶ Ἀριστο-
 » γείτων κ. ἐ. »

Προφανέστατον εἶναι, ὅτι ὁ Πausανίας ἐνταῦθα
 ἐννοεῖ τὴν αὐτὴν τοῦ Πινδάρου εἰκόνα, ἥνπερ καὶ
 ὁ συγγραφεὺς τῆς Αἰσχινείου ἐπιστολῆς· ἐκείνην
 δηλαδὴ, μὲ τὴν ὁποίαν οἱ Ἀθηναῖοι παρηγόρησαν
 τὸν ποιητὴν ἕνεκα τῆς ἐπιβληθείσης εἰς αὐτὸν
 ὑπὸ τῶν Θηβαίων ζημίας. Ἐὰν δὲ ὁ ἀνδριάς οὗτος
 ἀφ' ἐνὸς μέρους ἦν πρὸ τῆς Βασιλείου Στοᾶς, ἀφ'
 ἑτέρου δὲ περὶ τὸν ναὸν τοῦ Ἄρεως, καὶ ἐὰν ἡ
 Βασίλειος Στοᾶ, καθὼς εὐλόγως ἐπίεσθαι μὲν, ἔκειτο
 παρὰ τὴν ῥίζαν τοῦ ὑψώματος, ἐφ' οὗ ὁ ἐξάστου-

λος ναὸς, καὶ πρὸς θερινὰς ἀνατολάς αὐτοῦ ἔπε-
 ται ἡδὴ σχεδὸν ἀναντιρρήτως, ὅτι ὁ ναὸς ἐκεῖνος
 εἶναι ὁ ναὸς τοῦ Ἄρεως. Τούτου δὲ ἀποδείχθέν-
 τος, φαίνονται καὶ οἱ περὶ τὸν ναὸν ἐπὶ τῶν μετο-
 πῶν καὶ τῆς ζωφόρου ἐπειρασμένοι τύποι ἱκανῶς
 προσφυεῖς εἰς τὸν ὀρισμὸν τοῦ ὅπερ παρατηροῦ-
 μεν μόνον πρὸς παραμυθίαν ἐκείνων, ὅσοι δοξά-
 ζουσιν ὅτι τὰ τοιαῦτα καλλωπίσματα πρέπει νὰ
 ἔχῃσι σχέσιν τινὰ μετὰ τοῦ τιμωμένου θεοῦ. Δυνά-
 μεθα μάλιστα ν' ἀναγνωρίσωμεν εἰς τὸν πρωτα-
 γωνιστὴν τῆς ὑπὲρ τὸν πρόναον Γιγαντομαχίας
 αὐτὸν τὸν Ἄρην, ὅστις μετεῖχε καὶ τούτου τοῦ
 ἀγῶνος 62). Διυπνὸν μόνον εἶναι, ὅτι τὰ εἰς
 τοὺς ἀετοὺς 63) τοῦ ναοῦ ἀγάλματα, ἅτινα πιθα-
 νῶς παρίστανον πράξεις τοῦ ἐγγεσπάλου θεοῦ, δὲν
 σώζονται πλέον.

Ἄλλο τι περὶ τοῦ Ἀθήνησι ναοῦ τοῦ Ἄρεως δὲν
 εἶναι γνώστόν· μόνον τὸ ὑπὸ τὴν πλησίον εἰκόνα
 τοῦ Δημοσθένους ἐπίγραμμα φαίνεται, ὅτι αἰνίτ-
 τεται τὴν γειτνιάσιν τοῦ 64). Ὡκοδομήθη δὲ κατὰ
 τὴν ἑκατονταετηρίδα τῶν πολεμικῶν κατορθωμά-
 των τῶν Ἀθηναίων μετὰ τὰ Μηδικὰ καὶ πρὸ τοῦ
 τέλους τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, ὡς ἀπο-
 δεικνύουσι τὰ ἐν τε τοῖς φατνώμασι καὶ ἐπὶ τῶν
 καλυμάτων τῆς ὀροφῆς ἐγγεγραμμένα στοιχεῖα
 (ὄντα γνωρίσματα τῶν λιθουργῶν) τὰ ὁποῖα π. χ.
 τὸ Α. ἀντὶ τοῦ Γ. εἶναι τῆς πρὸ Εὐκλείδου γραμ-
 ματικῆς. Καὶ ἐπειδὴ ὁ τροπαιοῦχος Κίμων ὠ-
 κοδόμησε μὲν πολλὰ, μάλιστα περὶ τὴν ἀγορὰν,
 χωρὶς ὅμως νὰ γνωρίζωμεν κατ' ἕκαστα τὰς οἰκο-
 δομὰς του, δὲν εἶναι ἀπίθανον, ὅτι αὐτὸς ἀνέγειρε
 καὶ τοῦ Ἄρεως τὸν ναόν. Πλὴν τοῦτο μένει ἄ-
 δηλον 65).

Ἀφ' οὗ οὕτως ἐσπούδασα ν' ἀποδείξω τὴν γνώμην
 μου διὰ συνεχῶν ἐπιχειρημάτων, ἔχω ἀκόμη ν'
 ἀναφέρω περιστάσιν ἱκανῶς ἀξιοσημείωτον, ἥτις
 καὶ αὐτὴ δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ὑποστήριγμα
 τῶν λόγων μου. Εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἄρεως εὐρί-

62) Claudian. Gigantom. 75—90.

63) Εἰς ἀμφοτέρους τοὺς ἀετοὺς ἦσαν ἀνὰ 6 ἢ 7 ἀγάλ-
 ματα, ὧν περὶ τὰ ἔχνη παρατηροῦνται ἀκόμη, καὶ ὅχι μό-
 νον εἰς τὸν πρὸς Ἀνατολὰς ἀετὸν, καθὼς ἐσφαλμένως λέ-
 γει ὁ Β ρ ο ε ν δ ε ε δ, Voy. II, p. 160, n. 7.

64) Ψ ε υ δ ο π λ ο υ τ. 10 ρήτ. ἐν Δημοσθ. σελ. 847.

Ἐπερ ἴσην βῶμην γνώμην, Δημοσθενες, ἔσχες,
 Οὐποτ' ἂν Ἑλλήνων ἤρξεν Ἀ ρ η ς Μακεδῶν.

65) Ὁ Κωδινὸς (πάτρις Κωνσταντίνου πόλεως) ἔχει
 μὲν τινὰ περὶ τεχνουργημάτων ἀπενεχθέντων ἐκ τοῦ ναοῦ
 τοῦ Ἄρεως εἰς Κωνσταντινούπολιν (Leake, Topogr. Finl-
 S. 48). ἀλλὰ δὲν ἐδυνήθη νὰ εὕρῃ τὸ βιβλίον.

60) Παράβ. τὸν βίον Πινδάρου εἰς τὰ παλαιὰ σχόλ.
 σελ. 4 τῆς ἐκδόσε. τοῦ Βοικίου.

61) Σημειωτέον, ὅτι ὁ περιηγητὴς ἐνταῦθα, ὡς καὶ εἰς
 τὴν περιγραφὴν τοῦ Θησείου, πρῶτον μεταχειρίζεται τὴν
 γ εν ι κ η ν ὀνομασίαν ἱ ε ρ ο ν· παρακατιῶν δὲ ἐπιφέρει
 τὴν εἰ δ ι κ η ν, ὀνομάζων τὸ μὲν σ η κ ὦ ν, τὸ δὲ ἱερὸν
 τοῦ Ἄρεως ν α ὄ ν.

σκεται πρὸ ἀμνημονεύτων χρόνων μεγίστη στήλη ἐπιγεγραμμένη καταλόγους τινὰς πρυτάνεων καὶ αἰσίων τοῦ δευτέρου μετὰ Χριστὸν αἰῶνος, ἥτις φαίνεται ὅτι μετεκομίσθη ἐκεῖ ὑπὸ τῶν χριστιανῶν ἐκ τῆς πλησίον Θόλου, καὶ μετεσκευάσθη εἰς βαπτιστήριον. Τῶν ἐπιγραφῶν τούτων 66) τὰ πρῶτα ἀντίγραφα ἐποιήθησαν ὑπὸ Κυριακοῦ τοῦ Ἀγκωνίτου, περιηγησαμένου τὴν Ἑλλάδα περὶ τὰ μέσα τοῦ δεκάτου πέμπτου αἰῶνος 67)· καὶ ποῦ λέγει αὐτὸς ὅτι ἦρε τὴν στήλην; *Ad aedem marmoream Martis in agro Athenarum!* «*Ἀθήνησιν ἐν τῷ μαρμαρίνῳ γὰρ τοῦ Ἄρεως.*» Μήπως ὁ Κυριακὸς τυφλῇ τινὶ τύχῃ ἐμάντευσεν τὸ ἀληθινὸν ὄνομα τοῦ ναοῦ; δὲν πρέπει μᾶλλον νὰ υποθέσωμεν, ὅτι εἶδεν ἀκόμη ἀσφαλὲς τι τεκμήριον, οἷον ἐπιγραφὴν τινα, ἥ τὰ ἐν τοῖς ἀστοῖς ἀγάλματα ἐξ οὗ ἐπορίσθη τὴν ὀνομασίαν ἐκείνην; Τὸ ἡμερολόγιον τοῦ Ἀγκωνίτου, ὅπερ ἐμελλεν νὰ λύσῃ τοῦτο τὸ δίλημμα, κατὰ δυστυχίαν δὲν ἐξεδόθη ἀκέραιον, καὶ ἀγνοοῦμεν, ἂν τὸ χειρόγραφον, μετὰ πολὺς διαγραφάς, σώζεται ἀκόμη εἰς τὴν ἐν Ῥώμῃ Βαρβερινῇ βιβλιοθήκῃ 68). Ἐντοσούτῳ ἡ μαρτυρία τοῦ εἶναι πολλὰ σπουδαία διὰ τὸ προκείμενον ζήτημα, ἐπεὶ τὸ τοῦλάχιστον δεικνύει, ὅτι ἡ κοινὴ παράδοσις, καθ' ἣν ὁ ναὸς τοῦ Ἄρεως μέχρι τοῦδε ὀνομάζετο Θησεῖον, εἰς τὸν δέκατον πέμπτον αἰῶνα δὲν ὑπῆρχεν ἀκόμη. Φαίνεται λοιπὸν, ὅτι καὶ αὕτη ἡ ὀνομασία, ὡς καὶ ἡ τοῦ Ἀγγέσμου ἀντὶ Λυκαβητοῦ, εἰσέληθη διὰ τῆς ἐπιπολαίου κρίσεως τῶν πρώτων περιηγητῶν, καὶ ἔπειτα ἄνευ ἐξετάσεως ἐπιστεύετο ὀρθῇ ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων.

5.

Ἐξέθεσα μέχρι τοῦδε τοὺς κυριωτέρους λόγους, εἰς τοὺς ὁποίους ἡ γνώμη μου ἐπιστηρίζεται, καὶ ἐκ τῶν ὁποίων τὸ ὀρθὸν ἢ ἐσφαλμένον αὐτῆς κυρίως μέλλει νὰ κριθῇ. Εἰς τὸ παρὸν κεφάλαιον θὰ ἀναπτύξω ἄλλα τινὰ τεκμήρια, ὅσα ἐκ τῶν προειρημένων αὐτομάτως παρέπονται· διὰ νὰ δεῖ-

66) C. J. G. I, n. 190—193

67) Κατὰ τὸ 4437.

68) Περὶ Κυριακοῦ τοῦ Ἀγκωνίτου καὶ τοῦ ἡμερολογίου του παρὰ. Boeckh, praef. ad C. J. C. I. p. IX. Leake, Topogr. von Athen, Einl. S. 73. Kruse, Hellas, 1, S. 72. Αἱ παρ' αὐτοῦ συλλεχθεῖσαι ἐπιγραφαὶ ἐξεδόθησαν τὸν παρελθόντα αἰῶνα εἰς τὴν Ῥώμην. Inscrptiones seu epigrammata Graeca et Latina. Hesperia per Illyricum etc, Romae 1744 fol.

ξω, ὅτι ὅλα ἐν ἑαυτοῖς συμφωνοῦσι, καὶ καλῶς συνέχονται μετ' ἀλλήλων.

α. Τὸ κέντρον τῆς ἀγορᾶς ἔκειτο, κατὰ τὰς προηγουμένας παρατηρήσεις, εἰς τὸ κοίλωμα τὸ μεταξὺ τοῦ ναοῦ τοῦ Ἄρεως καὶ τοῦ Ἀγοραίου Κολωνοῦ, ἦγουν εἰς θέσιν κάθυγρον καὶ εἰς ἣν συρρέουν τὰ ἐκ τῶν περὶξ ὑψωμάτων ὕδατα· ἀλλ' οὐχὶ καθὼς ἐνόμισεν ὁ Λήκιος ἐπὶ τοῦ ξηροῦ καὶ πετρώδους λόφου πρὸς νότον τοῦ Ἀρείου Πάγου, μεταξὺ τῆς Ἀκροπόλεως καὶ τῆς Πνυκός. Τούτου δὲ δμοιολογηένου, δὲν ἀποροῦμεν πλέον, πῶς ὁ Κίμων ἠδυνήθη νὰ φυτεύσῃ πλατάνους ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς 69), καὶ πῶς ἠδυνήθησαν αἱ πλατάνοι αὗται νὰ βλαστήσωσιν· ἐν ᾧ, ἐὰν τὰς ἐφύτευεν εἰς ἀκεῖνο τὸ πετρώδες ἔδαφος, ἤθελον πάθει τὴν τύχην τῶν προπέρουσιν ἐκεῖ φυτευθέντων.

Τὸ κάθυγρον καὶ πηλῶδες τοῦ ἐδάφους τῆς ἀγορᾶς ἀποδεικνύεται καὶ δι' ἑτέρου τεκμηρίου. Ὁ Θουκυδίδης διηγεῖται 70), ὅτι Φρύνιχος τις ἐφρονεῦθη ἐν τῇ ἀγορᾷ πληθούσῃ, καὶ πλησίον τοῦ Βουλευτηρίου· ὁ δὲ Λυκούργος ὁ Λυκόφρονος λέγει περὶ τοῦ αὐτοῦ φόνου, ὅτι ἐπράχθη παρὰ τὴν κρήνην τὴν ἐν τοῖς Οἰσίνσιος 71). Ἐπομένως ἦσαν ἐν τῇ ἀγορᾷ, πλησίον τοῦ Βουλευτηρίου, καὶ ὕδατα ναματιαῖα, καὶ δένδρα τοῦ πλέον φιλύγρου εἶδους, οἷσιναι. Αὐτόθι δὲ εἶναι καὶ τὴν σήμερον ἀκόμη κρήνη.

β. Μετὰ τὴν Βασίλειον Στοᾶν καὶ τὴν τοῦ Ἐλευθερίου Διὸς ὁ Πausanias ἀναφέρει ἄλλην Στοᾶν τῶν δώδεκα θεῶν (1, 3, 2): «*Στοὰ δὲ* » *ὀπισθεν* » *ὠκοδόμηται* *γραφάς* *ἔχουσα* *θεοὺς* *δώ-* » *δεκα* *καλουμένους.* » Ὁ δὲ Ψευδοπλούταρχος λέγει, ὅτι ἡ ὑπὸ τοῦ Πausanίου (1, 8, 5) πλησίον τοῦ ναοῦ τοῦ Ἄρεως μνημονευομένη εἰκὼν τοῦ Δημοσθένους ἔκειτο πλησίον τοῦ βωμοῦ τῶν 12 θεῶν (Ψευδοπλούτ. 10 ῥήτορ. ἐν Δημοσθ. 162 Τχv. «*κεῖται δὲ εἰκὼν πλησίον τοῦ περισχοινί-*

69) Π λ ο ὕ τ. Κίμ. 13. Ἀ ρ ι σ τ ο φ. Γεωργός (παρ' Ἡφαιστίῳ σελ. 83. Aristiph. fragm 462 Dind.). Μία τῶν πλατάνων τούτων ἦν παρὰ τὸν ἀνδριάντα τοῦ Δημοσθένους (Π λ ο ὕ τ. Δημοσθ. 31).

70) Θ ο υ κ. 8, 92: Φρύνιχος -- πληγείς ὑπ' ἀνδρὸς τῶν περιπόλων τινὸς ἐξ ἐπιβουλῆς ἐν τῇ ἀγορᾷ πληθούσῃ καὶ οὐ πολλὸ ἀπὸ τοῦ βουλευτηρίου ἀπελθὼν, ἀπέθανε παρὰ κρήνην.

71) Λ υ κ ο ὕ ρ γ. κ. Λ ε ω κ ρ. 30. Φρυνίχου γὰρ ἀποσφαγέντος νύκτωρ παρὰ τὴν κρήνην τὴν ἐν τοῖς Οἰσίνσιος κ. ε.

Περὶ τοῦ φόνου τούτου παρ. καὶ Ἀ υ σ ί α ν κατ' Ἀγοράτ. σελ. 433 Τχv.

» σματος καὶ τοῦ βωμοῦ τῶν δώδεκα θεῶν»). Ἐκ τούτων γίνεται πιθανόν, ὅτι ὑπῆρχεν σχέσις τις μεταξὺ τοῦ βωμοῦ καὶ τῆς στοᾶς τῶν δώδεκα θεῶν. Ἴσως ὁ βωμὸς ἐκλήθη οὕτω, διότι ἔκειτο πρὸ τῆς στοᾶς, ἢ τοῦμπαλιν (ἐπεὶ δὴ ὁ βωμὸς ἐκεῖνος ἦν ἀρχαιότατος 72), ἢ στοὰ ἐπωνομάσθη ἀπ' αὐτοῦ, καὶ ἐκομίσθη γραφαῖς ἀναλόγους πρὸς τὸ ὄνομά της. Ἀποδεικνύεται δὲ, ὅτι ἀμφοτέρωτα ταῦτα τὰ μνημεῖα (ἐπεὶ δὴ ἦσαν ὀπισθεν τῆς Βασιλείου στοᾶς, τὴν ὁποίαν ὁ περιηγητὴς εἶχεν ἐν δεξιᾷ) ἔκειντο πρὸς ἀνατολὰς τοῦ ναοῦ τοῦ Ἄρεως.

γ'. Οἱ ἀνδριάντες τῶν Ἐπωνύμων, οὓςτινας ὁ Πausanias ἀναφέρει ὀλίγον πρὸ τῆς εἰκόνης τοῦ Δημοσθένους, ἔκειντο ἐπομένως νοτιοανατολικῶς τοῦ ναοῦ τοῦ Ἄρεως. Ὅθεν ἀποκτᾷ μεγάλην πιθανότητα ἡ γνώμη ἐκείνων, ὅσοι ἤδη δι' ἄλλους λόγους, καὶ μάλιστα διὰ τὸ σχῆμά των καὶ διὰ τοὺς τύπους τῶν βάθρων των, ἐνόμισαν, ὅτι εἰς τοὺς Ἐπωνύμους ἀνήκουσιν οἱ πρὸς ἀνατολὰς τοῦ ναοῦ δύο κολοσσιαῖοι ἀνδριάντες.

Καὶ ταῦτα μὲν πρὸς τὸ παρόν. Παραδίδω δὲ τὸ φυλλάδιον τοῦτο εἰς χεῖρας τοῦ δημοσίου οὐκ ἄνευ φόβου. Διὰ μὲν τὸ ὄρθον τοῦ πράγματος δὲν φοβοῦμαι πολὺ, διότι ἐσακέθην ὠρίμως καὶ πολὺν χρόνον· καὶ ἂν ἴσως ἐκ τῶν παρέρργων τινὰ εἶναι, ὡς φιλεῖ γενέσθαι εἰς ἐρεῦνας τόσον ἐπισφαλεῖς, ἐπιδεκτικὰ διορθώσεως, ἔχω ὅμως τὴν ἐλπίδα, ὅτι τὸ κύριον ζήτημα ἀπεδείχθη ἱκανῶς, καὶ θέλει ἐπικυροῦσθαι δι' ἄλλων ἀνακαλύψων, ἅμα γένωνται ἐκτενέστεραι ἀνασκαφαὶ εἰς τὰ πρὸς ἀνατολὰς τοῦ ναοῦ καὶ περὶ τοὺς κολοσσιαίους ἀνδριάντας μέρη τῆς πόλεως. Ὁ δὲ φόβος ὃν αἰσθάνομαι, συνίσταται εἰς ἄλλο τι. Εἶναι φυσικὸν εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὸ νὰ ἀγαπῶμεν καὶ αὐτάς τὰς προλήψεις μας, ὅσας διὰ πολυχρονίου παραδόσεως παρελήφαμεν, τὸ νὰ ὑπερασπιζόμεθα τὰς δόξας ὅσαι διὰ τῆς συνηθείας ἔγιναν προσφιλεῖς εἰς ἡμᾶς, καὶ νὰ ἀντιτείνωμεν εἰς ὅποιον ἐπιχειρεῖ νὰ μᾶς ἀφαιρέσῃ τὰς συνήθεις ἐκεῖνας δόξας, καὶ νὰ τὰς ἀντικαταστήσῃ δι' ἄλλων ὀρθοτέρων. Ὁμιλῶ ἐνταῦθα ἐκ πείρας· διότι ἐνθυμοῦμαι, ὅτε πρὸ ἑξ ὀλίγων ἐτῶν περιηγητὴς τις τὸν πρῶτον ἐσφαλμένως καλούμενον Ἀγχεσμον ἀπέδειξε Λυκαβηττὸν, πόσον κ' ἐγὼ ἀντέτεινα, μεχρὶ σότου διὰ τῶν ἀποδείξεων του ἐπείσθην. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐλπίζω ὅτι καὶ ὁ νομι-

ζόμενος νὰς τοῦ Θεσέως θέλει εὑρεῖ πολλοὺς ὑπερμάχους, εἰς τοὺς ὁποίους τὸ ἐπιχειρημά μου κατ' ἀρχὰς θέλει φανῇ ριψοκίνδυνον τόλμημα. Τοὺς ἀνταγωνιστὰς τούτους παρακαλῶ νὰ ἐνθυμῶνται, ὅτι εἰς ἐπιστημονικὰς ἐρεῦνας ὁ μόνος σκοπὸς εἶναι ἡ εὐρεσις τῆς ἀληθείας, καὶ ὅτι οὐδ' ἐγὼ ἄλλον προεθέμην. Ἄς ἐξετάσωσι λοιπὸν ἀπαθῶς καὶ ὠρίμως τοὺς λόγους μου· ἂς ἐξελέγξωσιν ὅσα εὐρίσκουσιν ἀτέκμηρτα, καὶ ἂς παραδεχθῶσιν εἰλικρινῶς, ὅσα εὐρίσκουσιν ἐχόμενα ἀληθείας! Ἐὰν δὲ ἴσως παρ' ἐλπίδα ὕλαι αἱ παρατηρήσεις μου ἀποδειχθῶσιν ἐσφαλμέναι, καὶ ἐὰν δι' ἄλλων ἰσχυροτέρων, μηκέτι δὲ γνωστῶν τεκμηρίων ὁ φιλόπολις καὶ ἐπιεικὴς Θεσεὺς ἐγκαθιδρυθῇ πάλιν εἰς τὸ μεγαλοπρεπὲς ἀνάκτορόν του ἀντὶ τοῦ μαιφρόνου Ἄρεως· τότε ἐγὼ πρῶτος θὰ χαρῶ εἰλικρινῶς, διότι ἀμφίβολον ζήτημα τῆς τῶν Ἀθηνῶν τοπογραφίας ἐλύθη βασίμως, καὶ διότι ὁ θεμελιωτὴς εὐνόμου πολιτείας ἥρως ἀπέλαβε πάλιν τὰς ὀφειλομένας εἰς αὐτὸν τιμὰς.

ΠΕΡΙ ΖΑΓΟΡΙΟΥ. (1)

Τὸ πρῶτον τοῦ Ζαγορισίου ἐπάγγελμα, καθὰ τινὲς διατείνονται καὶ καθὰ ἐκ παραδόσεως μανθάνομεν, ἦτο τὸ ποιμενικῶς ζῆν, ὅπερ νῦν ὀλιγιστοὶ ἐπιτηδεύουσιν, ὅστερον δὲ καὶ περὶ τὴν γεωργίαν ἐνησχολοῦντο· ἀλλὰ τοῦ πληθυσμοῦ ἐπαυξηθέντος διὰ τῆς ἐκ τε τῆς ἄλλης Ἠπείρου καὶ ἐξ ἄλλων μερῶν μετοικήσεως πολλῶν ξένων, ἠναγκάσθησαν νὰ ἐγκαταλείπωσι τὴν πατρίδα των, ὡς οἱ κάτοικοι καὶ ἄλλων νῦν μερῶν τῆς Ἠπείρου, ἴσως δὲ καὶ ἄλλων ἐπαρχιῶν, καὶ πρὸς πορισμὸν τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαίων νὰ μεταβαίνωσιν εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν ἀφοῦ ἡ πετρώδης καὶ ἄγονος γῆ, ἡ κεκαλυμμένη τὸ πλεῖστον τοῦ χρόνου ὑπὸ χιόνος καὶ πάγου, δὲν παρέχει αὐτοῖς τὰ πρὸς διατήρησιν τῆς οἰκογενείας ἀναγκαῖα. Ὁ ἀποχωρισμὸς καὶ ἡ ἐκ τῆς πατρίδος ἀπομάκρυνσις τοῦ Ζαγορισίου ἔνε τὸ συγκινητικώτατον ἅμα καὶ θλίβερώτατον θέαμα, ὅταν μάλιστα μακρὰν τῆς χώρας του παρακολουθούμενος μέχρι τινὸς διαστήματος ὑπὸ τῶν συγγενῶν, φίλων καὶ πατριωτῶν ἀποχαιρετᾶται· πολλὰ ἄσματα ὑπὸ τῶν γυναικῶν καὶ ἀνδρῶν ᾄδόμενα ἐν τε πανηγύρεσι καὶ συναναστροφαῖς καὶ ἀλλαχοῦ ἀπεικονίζουσι τὴν θλίψιν αὐτῶν ἐπὶ τῷ ἀποχωρισμῷ χαρακτηριζομένῳ καὶ αὐτοῦ τοῦ θα-

72) Περὶ τοῦ βωμοῦ τῶν δώδεκα θεῶν πρβ. Ἡ ρ δδ. 2, 7. 6, 108. Θουκ. 9, 54. Ξενοφ. Ἱππαρ. 3, 2. C. J. G. I, n. 525.